

Бовсунівський П.В.*

ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ Й РЕСПУБЛІКИ АЗЕРБАЙДЖАН В КОНТЕКСТІ НАГІРНО-КАРАБАХСЬКОГО КОНФЛІКТУ

The article covers military and technical cooperation between Ukraine and the Republic of Azerbaijan in the context of the Nagorno-Karabakh conflict. The author analyzes Ukrainian official position regarding this issue and determines its influence on the conflict resolution.

Військово-технічне співробітництво має надзвичайно важливе значення у двосторонньому співробітництві України й Республіки Азербайджан, оскільки воно дає можливість реалізувати сформульовані політичні цілі та завдання держав щодо забезпечення їх національної безпеки.

Договірно-правова база двосторонніх відносин між Україною та Азербайджанською Республікою на сьогодні забезпечує правове врегулювання практично всіх напрямів українсько-азербайджанських відносин: у політичній, економічній, військовій, науково-технічній, консульській та гуманітарній сферах. Базовими документами двосторонніх відносин є Договір про основи міждержавних відносин України та Азербайджанської Республіки (01.01.1992), Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Азербайджанською Республікою (25.01.1995), а також Договір між Україною та Азербайджанською Республікою про дружбу, співробітництво і партнерство (16.10.2001), який проголошує стратегічний характер відносин між двома країнами. Перспективним є Договір про стратегічне партнерство на 2011-2015 роки (10.07.2010), що передбачає торговельно-економічне та військово-технічне співробітництво. Суть останнього зводиться не тільки до постачання зброї, але й спільного виробництва, обслуговування техніки.

Військово-технічне співробітництво України з Азербайджаном не спрямоване проти будь-якої третьої сторони, в тому числі Вірменії. В цьому відношенні Україна керується відповідними резолюціями Ради Безпеки ООН в галузі торгівлі озброєннями, а також суворо дотримується правил, встановлених міжнародними режимами експортного контролю. Це повною мірою стосується і військово-технічного співробітництва з Азербайджаном.

Згідно Реєстру звичайних озброєнь ООН, протягом 2004-2006 років азербайджанська армія отримала з України 45 танків Т-72, 55 буксованих гаубиць Д-30, дев'ять винищувачів МіГ-29, три БТР-3У і до 13 тисяч автоматів Калашникова, у 2008 році Україна експортувала до Азербайджану 18 гаубиць «Гвоздика», 21 авіаційну ракету Р-27, три пускових установок 9П129-1М до комплексу «Точка-У» і 10 пускових установок до ПЗРК «Стріла-3».

У 2009 році: 29 БТР-70, 29 одиниць 122-міліметрових самохідних гаубиць 2С1 «Гвоздика» і 6 одиниць 152-міліметрових самохідних гаубиць 2С3 «Акація», один навчально-бойовий винищувач МіГ-29УБ, 11 вертольотів Мі-24.

* кандидат політичних наук, асистент кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У 2010 році Україна продала Азербайджану-71 БТР-70 (без озброєння), 7 самохідних артилерійських установок «Гвоздика» 2С1 калібру 122 мм, 1 вертоліт Мі-24р, 1 керований протиракетний комплекс, 3 тис. автоматів і пістолетів-автоматів [1].

У той же час, багато військових аналітиків відзначають, що Азербайджан перевищує всі можливі ліміти озброєння. На даний момент це єдина з 30-ти країн, яка відповідно до Договору про обмеження звичайних збройних сил, перевищує встановлений ліміт. Рівень озброєнь перевищено відразу за двома позиціями: артилерія і танки. Згідно з вищезазначеним договором, Азербайджан може мати на озброєнні не більше 220 танків, і стільки ж бойових броньованих машин, а також не більше 285 артилерійських систем. На даний момент умови договору дотримуються всі країни Європи. В Азербайджані ці ліміти перевищені вже давно. За даними на 2009 рік, у збройних силах Азербайджану - 381 танк, близько 400 артсистем, 180 бойових машин, 75 бойових літаків різних поколінь і до 15 вертольотів. Незважаючи на це, Азербайджан продовжує купувати танки та артилерійські системи для свого озброєння [2].

Існує й інша складність у двосторонніх відносинах в галузі ВТС. Зокрема на прикінці серпня 2011 року відбувся візит Міністра закордонних справ України Костянтина Грищенка до Азербайджану. У ході обговорення двосторонніх проблем співробітництва між Україною та Азербайджаном керівництво Азербайджанської Республіки висловило крайнє занепокоєння фактом збільшення обсягу поставок українського озброєння і військової техніки до Вірменії. Азербайджанська сторона звернула увагу на неприпустимість цього факту в зв'язку з тим, що нарощування поставок озброєння Вірменії з боку України може загострити ситуацію в регіоні і перешкодити ініційованому главами держав РФ, США і Франції процесу мирного врегулювання Нагірно-Карабахського питання. Представники Азербайджану привели ряд прикладів, які свідчать про збільшення поставок української зброї до Вірменії, і звернулися до глави МЗС України з проханням вжити заходів щодо недопущення дій, які б призвели до зриву переговорного процесу [3].

В цьому контексті варто згадати провал чергової зустрічі лідерів Азербайджану та Вірменії Ільхама Алієва і Сержа Саргсяна, яка відбулася 24 червня 2011 року в Казані під патронажем президента РФ Дмитра Медведєва. Невдача мирного процесу «на вищому рівні», призвела до зростання мілітаристської риторики. Вже 4 липня начальник прес-служби Міноборони Азербайджану Ельдар Сабіроглу заявив, що влада Вірменії постійно зриває мирні переговори з питання врегулювання Нагірно-Карабахського конфлікту. За його словами, це неминуче призведе до початку військового конфлікту між країнами. Ельдар Сабіроглу також додав, що його країна веде в цьому напрямку підготовчі заходи. У свою чергу, прес-секретар міністра оборони Вірменії Давид Карапетян, коментуючи повідомлення азербайджанських ЗМІ про порушення режиму перемир'я з боку Вірменії, заявив, що Азербайджан тим самим намагається підготувати ґрунт для майбутніх провокацій. «Вірменські збройні сили в змозі дати адекватну відповідь усім провокаціям Азербайджану», - підкреслив Давид Карапетян [4].

Стосовно зауважень азербайджанської сторони слід відзначити незмінну позицію України, щодо відновлення територіальної цілісності Азербайджанської Республіки через повернення Нагірного Карабаху і семи окупованих Вірменією районів. Україна розглядає виключно мирне врегулювання конфлікту.

Керуючись нормами міжнародного права щодо передачі товарів військового призначення та подвійного використання, Україні успішно здійснює військово-технічне співробітництво як з Азербайджанською Республікою, так і з Республікою Вірменія. Проте в нинішніх реаліях політика України у сфері військово-технічного співробітництва з цими

країнами повинна проводитися вкрай збалансовано, з урахуванням стану двосторонніх відносин між ними, і бажано - в рамках сформованої динаміки поставок озброєнь. Адже будь-яке значне розширення обсягів таких поставок однієї з конфліктуючих сторін незмінно викличе звинувачення іншого боку на адресу України. Як мінімум в тому, що Україні подібними діями порушує крихкий статус-кво, «загострює ситуацію» і «шкодить переговорному процесу», а як максимум - у тому, що вона сприяє ескалації чергового військового конфлікту між Вірменією і Азербайджаном.

Перелік використаних джерел

1. UN Register of Conventional Arms [Електронний ресурс] // Website of the United Nations Organization. – Режим доступу: <http://www.un.org/disarmament/convarms/Register/>
2. Какие перспективы военно-технического сотрудничества Украины и Азербайджана? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://profi-forex.org/news/entry1008057527.html>
3. Візит Міністра закордонних справ України К.Грищенка до Азербайджанської Республіки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/55929.htm>
4. Нагірний Карабах - «Укрспецекспорт»: навіщо і чому? [Електронний ресурс] // Український мілітарний портал. – Режим доступу: <http://mil.in.ua/statti/nagirnyy-karabach-ukrspetseksport-navischo-i-chomu>